

JOSEF PLESKOT

Síla architektury

Josef Pleskot je pokládán za nejvýznamnějšího českého architekta posledních tří desítek let. Nikdo jiný z oboru nemá tak široké portfolio, žádný jiný architekt dlouhodobě nepodává tak přesvědčivé výkony v rozmanitých, často diametrálně odlišných žánrech. Pleskot navrhl desítky úspěšných realizací, mezi nimiž nalezneme rodinné domy, vily, továrny, administrativní budovy, vlnařství, muzea, věže, lávky, tunel, ale také sakrální stavby, galerie nebo výstavy, stejně jako cesty či stezky. Objevují se mezi nimi novostavby, rekonstrukce i konverze, přestavby a dostavby.

1

Josef Pleskot (nar. 1952) studoval v letech 1973 až 1979 na Fakultě architektury Českého vysokého učení technického v Praze. Poté pracoval až do roku 1990 v Krajském projektovém ústavu v Praze a roku 1991 založil svůj vlastní AP atelier. Svými veřejnými vystoupeními pozitivně ovlivňuje debaty o architektuře a urbanismu. Architekturu pojímá ze širokého, společenského hlediska, což nejlépe vystihují tato slova: „Když se dnes dívám na barák, tak mě nezajímá, jestli je z určitého pohledu proporční. Zajímá mě, jestli je proporční z hlediska všech sociálních nebo lidských vztahů.“ (Rostislav Koryčánek, Domy z meziprostoru, 2007)

První důležité stavby Josefa Pleskota se rodily v průběhu 90. let 20. století, kdy se česká architektura teprve vzpamatovávala z útlu předchozích „normalizačních“ desetiletí, a jejich rozdílné zaměření předznamenalo pro architektovu tvorbu tolik příznačnou rozmanitost. Továrna Megafyt ve Vraném nad Vltavou, jež vznikla postupně ve třech etapách (1992, 1995, 1996), se stala klíčovou industriální stavbou dekády, protože do té doby se nově vznikajícím průmyslovým objektům nevěnovala přílišná pozornost (obr. 1). Architekt při navrhování vnímal blízkost impozantní přehrady, stejně jako monumentalitu protilehlého skalnatého pobřeží Vltavy. Suterény a přízemí konstruoval jako

1 Továrna Megafyt ve Vraném nad Vltavou (1992, 1995, 1996) 2 Vila ve Vraném nad Vltavou (1995)
1 Megafyt plant in Vraném nad Vltavou (1992, 1995, 1996) 2 Villa in Vraném nad Vltavou (1995)

2a

2b

3

4

5a

monolitický skelet, přičemž nosníky pojal jako šestimetrové konzoly, kdežto halová nástavba je opatřena sloupy a střešními vazníky z lepeného dřeva.

Vrané nad Vltavou se stalo důležitým místem na mapě architektury také kvůli další stavbě, zdejší vile (1995), u níž architekt dosud nevidaně odvážným způsobem uplatnil pohledový beton, který kombinoval s dřevěnými prvky a velkými skleněnými plochami (obr. 2). Dům předznamenal jiné Pleskotovy velkorysé, reprezentativní vily, které byly stavěny v následujících desetiletích v Litomyšli (2012) nebo Svitavách (2016) či Praze (2012, 2016) (obr. 3 a 4). Všechny vyzařují jakousi vnitřní sílu, jsou prosty vnějšíkové okázalosti. V oblasti individuálního bydlení si říká o pozornost také zahradní domek (2017) nedaleko jeho rodného Písku, kterým opět aktualizuje fenomén výminku v jeho moderní podobě (obr. 5).

V roce 1995 byla dokončena rekonstrukce radnice v Benešově, která vznikla propojením dvou starších městských domů (obr. 6). Určující změny se odehrály uvnitř: čtyři patra hluboká schodišťová hala nyní dodává předtím stísněnému interiéru důstojnost a vznosnost. Vše je solidní, uměřené, neokázalé, záměrně nepodléhající módě – stejně jako demokracie, již chce stavba symbolizovat.

V díle Josefa Pleskota je radnice mezníkem, on sám ji pokládá za závěr období, které bylo ve znamení jeho „až tradičních úvah o domech a městech“.

Město, s nímž vedle Prahy úzce spojil svou tvorbu, je Litomyšl, která je považována za neoficiální hlavní město současné české architektury. Nikde jinde se nevěnuje architektuře tak intenzivní a promyšlená péče jako právě v deseti-tisícové Litomyšli. Josef Pleskot navázal s vedením města reprezentovaným vizionářským starostou Miroslavem Brýdlem úzkou spoluprací, jež přinesla špičkové výsledky. Podle architekta návrhy byly

5b

- 3 Vila v Praze 6 (2012) 4 Rezidence Procházzkova, Praha (2012)
- 5 Zahradní domek nedaleko Písku (2017)
- 3 Villa in Prague 6 (2012)
- 4 Residence Procházzkova, Prague (2012)
- 5 Garden House near to Písek (2017)

6

7

postaveny bytové domy (2002), které potvrdily platnost pavlačí jako efektivního řešení provozního schématu. Dále byla uskutečněna proměna nábřeží řeky Loučné (2002), jež probíhala v rámci výstavby protipovodňových zábran. Z nábřeží jsou nyní cesty vedeny tak, že vznikla promenáda propojená s přilehlým sídlištěm. Břehy řeky se stávají terasami, po nichž se dá sestoupit k vodě. Další možnost k zastavení nabízejí masivní dřevěné lavice, blíží se svým pojetím výtvarným objektům. Josef Pleskot též rekonstruoval Zámecký pivovar (2006, 2014), aby mohl sloužit jako ubytovací zařízení, ale i jako platforma pro pořádání kulturních akcí. Nešel cestou kontrastu mezi novým a starým: snažil se, aby přidaná současná architektura nebyla rozeznatelná od původní na první pohled, ale chtěl, aby byla patrná až při bližším zkoumání. Pleskotův přístup ukazuje cestu, jak se chovat k památkám, aby se smysluplně prodloužila jejich životnost a mohly sloužit v přítomnosti. V blízkosti Zámeckého pivovaru navrhl později také rekonstrukci Regionálního muzea (2014), kde bylo nutné zohlednit nedávné archeologické nálezy. Podařilo se to uskutečnit pomocí podzemní železobetonové stavby tvaru tupého jehlanu pokrytého kamennou dlažbou, která jej opticky spojuje s okolními plochami, jež upravoval do podoby ušlechtilého veřejného prostoru.

Ke stěžejním dílům Josefa Pleskota se řadí jeho působení v Dolních Vítkovicích v Ostravě, kde navrhl urbanismus přestavby někdejšího průmyslového areálu, který se rozhodl oživit ostravský patriot a průmyslník Jan Světlík. Vedle revitalizace vysoké pece číslo 1, na níž vznikla naučná trasa završená výstupem na vyhlídkovou věž (Bolt Tower), byla hlavním počinem jednak konverze bývalého plynojemu na víceúčelovou aulu Gong pro patnáct set posluchačů (obr. 7) a jednak novostavba Světa techniky (obr. 8). Tato budova je dokonalou ukázkou minimalistického stylu: pouze prosklená průčelí dlouhá 125 m a dvě boční stěny z monolitického žele-

6 Rekonstrukce radnice v Benešově (1995)

7 Víceúčelová aula Gong v Dolních Vítkovicích (2012)

8 Svět techniky v Dolních Vítkovicích (2014)

6 Reconstruction of the City Hall in Benešov (1995)

7 Multipurpose Assembly Hall Gong in Dolní Vítkovice (2012)

8 Science and Technology Centre in Dolní Vítkovice (2014)

8a

zobetonu obložené antracitovými pásky jako připomínka někdejší těžby uhlí, jež se zde dolovalo ze země skoro dvě století. Dále bylo v Dolních Vítkovicích vybudováno informační centrum, hudební klub Heligonka nebo takzvaný Malý svět techniky. Lokalita získala unikátní podobu, která nese – bez nadsázky – světové parametry. Mezi opravenými monumenty byly vytvořeny chodníky, cesty, náměstíčka, zákoutí a celý areál zabírající plochu mnoha hektarů, kdysi neprostopně uzavřený, se stal součástí Ostravy. Vše se podařilo uskutečnit během pěti let, v období 2009 až 2014, což je v poměrech českého stavebnictví svého druhu zázrak. Výkon je o to pozoruhodnější, uvědomíme-li si, že za ním stál jenom jeden autor.

Nedaleko Vítkovic, v podstatě nadohled, souběžně s výstavbou Světa techniky probíhala pod Pleskotovým vedením obnova takzvaného Trojhalí, opět primárně industriálních budov z počátku 20. století. Architekt objekty očistil, zpevnil, propojil je podzemní betonovou halou plnící funkci ulice i místem pro společné zázemí hal. Trojhalí nyní slouží kultuře i sportu. Ostrava dostala během krátké doby dvě místa, která ji oživila, zatraktivnila, což v důsledku znamená statisíce návštěvníků, jež sem přijíždějí za poznáním i zábavou.

V přehledu tvorby Josefa Pleskota nemohou chybět jeho kancelářské bu-

Pleskotův přístup ukazuje cestu, jak se chovat k památkám, aby se smysluplně prodloužila jejich životnost a mohly sloužit v přítomnosti.

8b

Pro Josefa Pleskota je charakteristický zájem o veřejný prostor i krajinu, obojí se v jeho tvorbě prolíná.

9a

9b

dovy postavené v Praze. Významné jsou zejména dvě budovy Metrostavu v Libni (2000), které citlivě „vpluly“ do města, aby je dotvořily, včetně bezprostředního okolí historicky trpícího roztržitostí. Jak toho architekt dosáhl? Odpověď nabízí popis teoretika Rostislavy Šváchy: „Druhá budova v Zenklově ulici se přimkla jen k jednomu ze svých sousedů. Ponechala v bloku škvíru, aby tudy lidé mohli procházet do parčíku za jejími zády, a ustoupila za uliční čáru, což Pleskot považuje za typický pražský motiv, vyskytující se u mnoha pražských novostaveb z meziválečného období. Hlavní objekt Metrostavu v Koželužské ulici se na svou parcelu vůbec neposadil. Pluje nad ní jako „obláček“ (...), jehož železobetonovou výztuž architekt na obou koncích novovelovsky zakulatil a zabalil ji pak do plechu, skla a slunolamů.“ (Česká architektura a její přisnost, 2004)

Dosud největším domem navrženým Josefem Pleskotem je budova Československé obchodní banky v pražských Radlicích, která byla postavena v roce 2007 (obr. 9). Slouží jako centrála pro dva a půl tisíce zaměstnanců, což je množství představující populaci větší obce či menšího města, jako jsou třeba Slavonice. Banka dostala vzhled protáhleho, rytmicky členěného kvádrů, jenž ve více než dvousetmetrové délce a sedmdesátimetrové šířce kopíruje morfologii Radlického údolí. Vypadá lapidárně, přehledně a zároveň nepůsobí jako bariéra, jež by utěšňovala své okolí. Jedná se totiž o precizně komponovaný objekt přesných proporcí. Interiér byl řešen jako celistvý otevřený prostor bez klasických kanceláří (aby se tak podpořil kolektivní duch firmy), prosvětlovaný přirozeným světlem. Střecha byla pojata jako zahrada či park a její bohatá vegetace z ptáčích perspektivy splývá se zelenými břehy krajiny Radlic. Budova jako první v České republice obdržela zlatý stupeň certifikovaného systému LEED, což znamená, že je šetrná vůči životnímu prostředí.

Pro Josefa Pleskota je charakteristický zájem o veřejný prostor i krajinu, obojí se v jeho tvorbě prolíná. Překrásným

9 Centrála ČSOB v Praze-Radlicích (2007)

10 Průchod valem Prašného mostu (2003)

9 CSOB Headquarters in Prague-Radlice (2007)

10 Passageway through the mound of Prašný most in Prague (2003)

10a

10b

dílem, vyjadřujícím architektovo směřování, je jeho cesta Jelením příkopem Pražského hradu (2003), která provádí poutníka nečekaně divokou přírodou severního hradního předpolí (obr. 10). Není bez zajímavosti, že jejím iniciátorem byl prezident Václav Havel, jenž se zasadil o otevření dříve zakázaných prostor pro veřejnost. Cesta má v sobě cosi, čím nás fascinují zenové cesty japonských mistrů: zjišťujeme, že každý krok může být zážitkem. Po několika stovkách metrů ústí do tunelu, jenž prostupuje valem Prašného mostu. Architekt jej navrhl jako intimní prostředí, kde člověk slyší proudění potoka Brusnice a svoje vlastní kroky. Beton je kombinován s cihlou v přitažlivém, velmi harmonickém vztahu. Zatímco v jiných tunelech chceme co nejrychleji zmizet, abychom se zbavili jejich stísněnosti, tady naopak zvolňujeme. Zažíváme totiž na vlastní kůži sílu opravdové architektury.

Fotografie: 1 až 10 – AP atelier